Адыгэ макъ

№ 9 (19523)
2010-рэ илъэс
БЭРЭСКЭШХУ
ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 22-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Хэгъэгум иполитическэ системэ ихэхъоныгъэ иIофыгъохэм атегущыIэщтых

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан Урысые Федерацием и Къэралыгъо Совет изэхэсыгъоу щылэ мазэм и 22-м Кремлевскэ Дворецышхом щыкIощтым хэлэжьэщт, УФ-м и Президентэу Дмитрий Медведевым тхьамэтагъор ащ щызэрихьащт.

«Урысые Федерацием иполитическэ системэ нахьышIу шIыгъэным ыкIи иполитическэ институтхэр гъэпытэгъэнхэм яхьылIагъ» зыфиIорэ Iофыгъом зэхэсыгъор фэгъэхьыгъэщт.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкIэщтым ехьылIагъ

Адыгэ Республикэм и Конституцие ия 78-рэ статья иподпунктэу «п»-м тегъэпсыхьагъэу **унашъо сэшIы:**

1. ЛIыхэсэ Махьмудэ Азмэт ыкъор Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэ ипшъэрылъхэр ыгъэцэкIэнхэу гъэнэфэгъэнэу.
2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм щыублагъэу мы Указым кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
щылэ мазэм и 21-рэ, 2010-рэ илъэс
N 8

Пшъэрылъхэр Президентым къыгъэнэфагъэх

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан АР-м экономикэ хэхъоныгъэмрэ сатыумрэкIэ иминистрагъэу, джырэ лъэхъан стандартизациемрэ метрологиемрэ я Гупчэу АР-м щыIэм ипащэу агъэнэфэгъэ Матыжъ Аслъан тыгъуасэ IофшIэгъу зэIукIэгъу дыриIагъ.

Министрэ IэнатIэм Iотыфэ зипшъэрылъхэр щытхъу хэлъэу зыгъэцэкIэгъэ Матыжъ Аслъан зэрэфэразэр республикэм ипащэ къыIуагъ, IофшIэпIакIэу зыIухьагъэм гъэхъэгъэшIухэр щишIыхэзэ ыпэкIэ лъыкIотэнэу къыфэлъэIуагъ.

— АР-м и Президент, АР-м и Правительствэ, илъэс зэкIэлъыкIохэм Iоф зыдэсшIэгъэ пстэуми сызэрафэразэр ясIомэ сшIоигъу, — къыIуагъ А.Матыжъым. — IэнэтIакIэу сызыIухьагъэм епхыгъэ пшъэрылъхэр дэгъоу згъэцэкIэнхэм, анахьэу сынаIэ зытезгъэтын фэе лъэныкъохэу ТхьакIущынэ Аслъан къыгъэнэфагъэхэр зэшIосхыным тапэкIэ садэлэжьэщт. ЗэкIэми «тхьашъуегъэпсэу» ясэIо.

Нэужым республикэм ипащэ АР-м экономикэ хэхъоныгъэмрэ сатыумрэкIэ иминистрэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкIэнэу агъэнэфэгъэ ЛIыхэсэ Махьмудэ зэIукIэгъу-зэдэгущыIэгъу дыриIагъ. Республикэм хэхъоныгъэхэр ышIынхэмкIэ мэхьанэшхо зиIэ министерствэм непэ ыпашъхьэ щыт Iофыгъохэр зэшIохыгъэхэ хъунымкIэ М. ЛIыхасэм лъэшэу зэрэщыгугъырэр ыкIи ащ сыд фэдэрэ лъэныкъокIи IэпыIэгъу фэхъунхэм зэрэфэхьазырхэр ТхьакIущынэ Аслъан хигъэунэфыкIыгъ.

ЛIыхэсэ Махъмудэ ыпэкIэ Урысыем и Сбербанк и Адыгэ банк и Теуцожь къутамэ, Тэхъутэмыкъое таможнэ постым япэщагъ. Мы аужырэ лъэхъаным УФ-м наркотикхэм ягъэзекIон уплъэкIугъэнымкIэ и Федеральнэ къулыкъу и Регион гъэIорышIапIэу Краснодар краим щыIэм иотдел ипэщагъ.

Адыгеим къихьэрэ инвестициехэр нахьыбэ шIыгъэнхэм, цIыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэным, экономикэм илъэныкъо пстэуми хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэм ишъыпкъэу Iоф зэрадишIэщтыр ыкIи Президентым цыхьэу къыфишIыгъэр къыгъэшъыпкъэжьыным зэрэпылъыщтыр ЛIыхэсэ Махьмудэ къыIуагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Производствэм щыпэрытхэр

Бюджетым иIахьышIу хешIыхьэ

Муниципальнэ образованиеу «Мыекъопэ районым» иконсолидированнэ бюджет хэбзэIахьэу къыIэкIэхьэн фаехэмкIэ чIыфэ темылъэу 2009-рэ илъэсыр къызэринэкIыгъ. Районым щылэжьэрэ предприятиехэм ахэтых бюджетым илъэгэпIэ пстэуми зиIахьышIу ахэзышIыхьэхэрэр. Ахэм зыкIэ ащыщ Виктор Басок зипэщэ ООО-у «Лидер» зыцIэр.

Джырэблагъэ предприятием тызыщэIэм ащ ипащэ къызэрэтфиIотагъэмкIэ, нэбгыри 160-рэ фэдиз зыщылэжьэрэ мы IофшIапIэми, нэмыкI хъызмэтшIапIэхэм афэдэу, дунэе финанс кризисым къытыгъэ къиныгъохэр зэхишIагъ. Ау ащ пае къэуцугъэхэп, щылажьэхэрэм япчъагъи къыщагъэкIагъэп, лэжьапкIэри зыпкъ итэу араты. Къадэхъун амылъэкIыгъэ закъор къашIырэм ибагъэ ыпэрэ илъэсым зэрэщытыгъэм фэдизэу къызэрэнэжьыгъэр ыкIи хагъэхъон зэрамылъэкIыгъэр ары.

Мы предприятием унэхэм ахагъэуцорэ пчъэхэу чъыгаем хэшIыкIыгъэхэр къыщыдагъэкIых. Конвейер линие шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэу производствэр зэхэщагъэу, мазэм къыкIоцI пчъэ мин — минрэ ныкъорэ фэдиз къыдагъэкIы. Ахэр чIыпIэми щыIуагъэкIых, Краснодар, Москва адэт дилер гъэтIылъыпIэхэми алъагъэIэсыхэзэ, Урысыем ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм ащыIуагъэкIых, КъокIыпIэ Чыжьэм щыIэ къалэхэми ащащэх. Ары пIакIошъ, Казахстани щащэфых. Нэкъокъогъу бэдзэршIыпIэм щыряIэп пIоми хъущт мыхэм къыдагъэкIырэ пчъэ лъэпкъхэм афэдэ къэзышIырэ ялъэпкъэгъу предприятиехэм зэрахэмытым ишIуагъэкIэ.

Мы хъызмэтшIапIэм ущытхъуныр къызэрилэжьыгъэ лъэныкъохэр ыпшъэкIэ къыщытIуагъэх. Ау ахэм язакъоп. Къэмыуцухэу Iоф зэрашIэрэм ишIуагъэкIэ бюджетым илъэгэпIэ пстэум ыкIи фонд зэфэшъхьафхэм якъэкIуапIэхэм яIахьышIу ахашIыхьэ. КъызэтынэкIыгъэ илъэсым зэкIэмкIи хэбзэIахьхэу сомэ миллиони 4-рэ мин 650-рэ атыгъ. Шъыпкъэ, цIыфхэм ялэжьапкIэ зыфэдизыр Виктор Басок къытфегъэIуагъэп, ау Iухьан-IукIыным предприятием чIыпIэ зэрэщыримыIэр ыкIи чIыпIэ хабзэм ипащэхэм игъоу къафалъэгъурэм нахьыбэу яIофышIэхэм къызэралэжьырэр хигъэунэфыкIыгъ.

— ТиIофшIапIэ щылажьэхэрэм IукIыжьын гупшысэ зиIэ ахэт сфэIощтэп, — къыIуагъ ащ теубытагъэ хэлъэу. — Предприятием щылажьэхэрэм азыныкъо бзылъфыгъэшъ, сабый къафэхъущтэу отпуск зэрэкIохэрэ закъор ары ныIэп а Iофым ехьылIагъэу къэсIон слъэкIыщтыр. Мары тызыхэт мазэм нэбгыритIум сабыйхэр къафэхъугъэх, джыри бзылъфыгъитIу а гушIуагъом ежэх. КъызэрэпIощтымкIэ, къэралыгъом ипащэхэм демографие лъэныкъомкIэ игъоу алъэгъугъэ пшъэрылъыр гъэцэкIэжьыгъэным тибзылъфыгъэхэр чанэу хэлажьэх, тэри ар тигуапэ! Зигугъу къэтшIыгъэм фэдэхэу зиIофшIэн мыдэеу зэхэзыщэхэрэ предприятиехэр Мыекъопэ районым итых. ЫпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу, ахэр ары район бюджетым чIыфэ темылъэу илъэсыр къызэринэкIынымкIэ хэпшIыкIэу зишIуагъэ къэкIуагъэхэри.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Сурэтыр тезыхыгъэр Iэшъынэ Аслъан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Икъулыкъу пшъэрылъхэр щысэтехыпIэу зэригъэцакIэхэрэм, законностымрэ правопорядкэмрэ якъэгъэгъунэн, цIыфым ифитыныгъэхэмрэ ифедэхэмрэ якъэухъумэн альэныкъокIэ гъэхьагъэу иIэхэм апае Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ Кощхьэблэ район судым итхьаматэу **Щыкъ Марзят Темырджан ыпхъум.**

ТекIоныгъэшхом ия 65-рэ илъэс ипэгъокI

МАЗЭР РАГЪЭЖЬАГЪ

Къалэу Мыекъуапэ офицерхэм я Унэу дэтым Хэгъэгум иухъумакIо и Мафэ ыкIи ТекIоныгъэшхор къызыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэм афэгъэхьыгъэ оборонно IофшIэным имазэ къызщызэIуахыгъэ зэIукIэ щыIагъ. Ащ хэлэжьагъэх Адыгеим и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу А. Г. Ивановыр, парламентым идепутатэу, Афганистан ыкIи заохэр зыдэщыIагъэхэ нэмыкI чIыпIэхэм яветеранхэм якоординационнэ совет итхьаматэу Д. Р. Мырзэр, парламентым идепутатэу С. Г. Письмак, республикэм иветеранхэм я Совет итхьаматэу Г. В. Бартащук, Мыекъопэ дзэ гарнизоным иначальникэу полковникэу О. В. Оплеснинир, спортымкIэ мастерэу, Олимпийскэ джэгунхэм ячемпионэу ыкIи япризерэу С. Г. Алифиренкэр, общественнэ организациехэм ялIыкIохэр, заом ыкIи дзэ къулыкъум яветеранхэр, Мыекъопэ дзэ гарнизоным идзэкIолIхэр, кIэлэеджакIохэр.

Мазэу къызэIуахыгъэм пшъэрылъ зэфэшъхьафэу щызэшIуахыщтхэм къатегущыIагъ республикэ РОСТО-м (ДОСААФ-м) итхьаматэу С. А. Ивановыр. Ащ хигъэунэфыкIыгъ мэхьанэ ин зиIэ Iофтхьабзэр Адыгеим фашистыдзэхэр зырафыжьыгъэхэр илъэс 67-рэ ыкIи ТекIоныгъэр къызыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъухэрэм зэрафэгъэхьыгъэр. Къэралыгъо программэу «Урысые Федерацием игражданхэм 2006 — 2010-рэ илъэсхэм къакIоцI патриотическэ пIуныгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъ» зыфиIорэм къыдилъытэхэрэм атетэу мазэр зэхащагъ. Джащ фэдэу гухэлъ гъэнэфагъэ зиIэ чIыпIэ программэу «Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм 2008 — 2010-рэ илъэсхэм патриотическэ пIуныгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъ» зыфиIорэм къыдилъытэхэрэр гъэцэкIэгъэнхэм мазэр ехьылIагъ.

Зэхахьэм къыщыгущыIагъэх А. Г. Ивановыр, Г. В. Бартащук, Д. Р. Мырзэр, О. В. Оплеснинир, С. Г. Алифиренкэр.

Мазэм икъызэIухын фэгъэхьыгъэ зэIукIэм хэлэжьагъэхэм республикэм щыпсэухэрэм, организацие ыкIи учреждение зэфэшъхьафхэм япащэхэм афэкIорэ джэпсалъэ аштагъ.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый.

КЪЭБАРЫКIЭХЭР

ИЛЪЭСЫМ ИДИРЕКТОР АНАХЬ ДЭГЪУ

Джащ фэдэ цIэ лъапIэ къыфагъэшъошагъ Мыекъопэ медицинэ колледжым идиректорэу В. И. Ковалевым зэнэкъокъоу «2009-рэ илъэсым идиректор» зыфиIорэм зыхэлажьэм ыкIи текIоныгъэ къызыщыдехым. Ащ къыкIэлъыкIоу етIани зы къэбар гушIуагъо къытлъыIэсыгъ: Всероссийскэ зэнэкъокъоу «Золотая медаль «Европейское качество» зыфиIорэм мы медицинэ колледжыр хэлэжьагъэти, номинациеу «100 лучших ссузов России» зыфиIорэм ар илауреат хъугъэ.

Илъэсыкъэу дгъэкIотэжьыгъэм ыкIэхэм Санкт-Петербург щыкIогъэ я IV-рэ Всероссийскэ конференциеу мы колледжым фэдэ учреждениеу ныбжьыкIэхэм сэнэхьат зыщызэрагъэгъотыхэрэм яIофыгъохэм, ахэм хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным зыщытегущыIагъэхэм В. И. Ковалевыр рагъэблэгъагъ. Iофтхьабзэм икIэухым Мыекъопэ медицинэ колледжым идиректор Щытхъу тамыгъэу «2009-рэ илъэсым идиректор» зыфиIорэр, дышъэ медалыр ыкIи колледжыр зэнэкъокъум илауреат зэрэхъугъэр къэзыушыхьатырэ Дипломыр къыратыжьыгъэх.

Мыщ фэдэ гъэхъагъэхэр зышIыгъэ пащэм ыкIи коллективым тэри тафэгушIо, тапэкIи ящытхъу хагъэхъонэу, республикэм шIуагъэ къыфахьэу лэжьэнхэу тафэлъаIо.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ХЭГЪЭГУМ УИКIЫНЭУ УФАЕМЭ...

IэкIыб къэралыгъохэм закъыщагъэпсэфынэу ыкIи закъыщаплъыхьанэу кIорэ цIыфхэм япчъагъэ аужырэ илъэсхэм хэхъуагъ. Хэгъэгум уикIын зыхъукIэ загранпаспорт уиIэн фае, ар умыIыгъэу нэмыкI хэгъэгухэм уарагъэхьащтэп. Ащ фэдэ паспорт къызыщыпфагъэхьазырырэ къулыкъу Адыгэ Республикэм зиIэр илъэсиплI хъугъэ.

2008-рэ илъэсым имэлылъфэгъу мазэ къыщегъэжьагъэу апэ къыдагъэкIыгъэгъэ паспортым итеплъэ фэдэ зиIэхэм анэмыкIэу теплъакIэ зиIэхэри къыдэпхын плъэкIынэу ашIыгъэ. Теплъэжъ зиIэм ыуасэр сомэ 400, кIэм — сомэ 1000.

Загранпаспортхэм ауасэ джыри къыхэхъонэу къэбарэу зэхэтхыгъэм тыкъыпкъырыкIызэ, ащ лъапсэу иIэр зэдгъэшIэнэу Урысыем и ОФМС икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм зыфэдгъэзагъ.

— Къихьэгъэ илъэсым иапэрэ мазэ и 29-м къыщегъэжьагъэу загранпаспорт **зиIэ зышIоигъохэм уасэу ащ лъатыщтым къыхэхъощт. Ащ фэгъэхьыгъэу Урысые Федерацием и Хьакъулахь кодекс зэхъокIыныгъэхэр фашIыгъэх,** — къытиIуагъ миграционнэ къулыкъоу Адыгеим щыIэм иотделэу паспортхэр къызыщаратырэ ыкIи регистрацие зыщашIыхэрэм ипащэу Мамый Юрэ. — **Джы паспортэу теплъэжъым фэдэ зиIэхэм сомэ 1000, зыныбжь илъэс 14 мыхъугъэхэм ащ фэдэ сомэ 300 аосэщт. ТеплъакIэ зиIэ паспортым фэдэ къыдэпхыщтмэ — сомэ 2500-рэ, илъэс 14 мыхъугъэхэм — сомэ 1200-рэ атын фаеу хъугъэ.**

Ащ нэмыкIэу, IэкIыб хэгъэгу кIонэу зызыгъэхьазырыхэрэм апае джыри зы къэбар: Федеральнэ законэу Урысые Федерацием игъунапкъэ уикIыным ыкIи укъихьаным апае шIэгъэн фаехэм афэгъэхьыгъэм зэхъокIыныгъэу фашIыгъэхэм къызэрэдалъытэу, гъэтхапэм (мартым) иапэрэ мафэ къыщегъэжьагъэу теплъакIэ зиIэ загранпаспортхэр илъэси 10-м къыкIоцI бгъэфедэнхэ плъэкIыщт, джы нэс зэрагъэфедэщтыгъэхэр илъэси 5.

Арышъ, охътэ благъэм тикъэралыгъо икIынэу зыгу хэлъыхэр щылэ мазэм и 29-р къэмысызэ загранпаспортым игъэпсын ыуж ихьэхэмэ, осэжъэу щыIэхэмкIэ ахэр джыри къыдахынхэ алъэкIыщт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

УПЛЪЭКIУНХЭМ КЪАГЪЭЛЪЭГЪУАГЪЭР

Федеральнэ миграционнэ къулыкъур цIыфым ищыIэныгъэ илъэныкъуабэм анэсэу щыт. Мыщ паспортхэр къыщыдахых, IэкIыб хэгъэгу кIонэу зызыгъэхьазырыхэрэм загранпаспортхэр къыщафагъэпсых, цIыфхэр зыщыпсэухэрэ чIыпIэхэр щатхых, иммиграцием пылъ Iофхэр цIыфхэм зэрагъэцакIэхэрэм щылъэплъэх.

БэмышIэу Урысыем и ОФМС икъутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм и Мыекъопэ структурэ, IофшIэнымкIэ IэкIыб миграциемрэ иммигрирацие уплъэкIунхэмрэкIэ Отделымрэ яIофышIэхэм къутырэу Веселэм щыпсэурэ цIыфхэм миграцием фэгъэхьыгъэ хэбзэгъэуцугъэу щыIэхэр зэрагъэцакIэхэрэр ауплъэкIугъэх.

— УплъэкIун Iофхэр окIофэхэ миграционнэ хабзэхэмрэ унашъоу щыIэхэмрэ зыукъогъэ цIыфхэр къыхэдгъэщыгъэх, — къытиIуагъ Урысыем и ОФМС икъутамэу АР-м щыIэм ипащэ ипшъэрылъхэр къалэу Мыекъуапэ зыгъэцакIэрэ Евгений Макаровым. — НахьыбэмкIэ ахэр зыфэгъэхьыгъэхэр IэкIыб хэгъэгу къикIэу Урысые Федерацием къихьэхэрэм пшъэрылъэу яIэ хъухэрэр зэрамыгъэцакIэхэрэр ары. Ау къэкIогъэ цIыфхэм язакъоп, тихэгъэгу щыпсэухэрэми хэукъоныгъэхэр ашIых. Ахэм ащыщых япаспортэу зиуахътэ икIыгъэхэр джыри зэраIыгъхэр, паспорт зимыIахэхэр зэрахэтхэр, IэкIыб хэгъэгу къикIыгъэ цIыфхэр ядэжь къызщыкIуагъэхэр ыкIи зыщыкIожьыгъэхэр миграционнэ къулыкъум иIофышIэхэм игъом зэрарамыIорэр, нэмыкIхэри. УплъэкIунхэр тэшIыфэ хабзэу щыIэхэр зыукъуагъэхэм административнэ Iофхэр къафызэIутхыгъэх.

Хэбзэ гъэуцугъэхэмрэ унашъохэмрэ зыукъохэрэм уплъэкIун Iофхэр зезыхьэрэ къулыкъушIэхэр якIасэхэп. Мары бизнесмен инхэм ямылъку нахьыбэ зэрэхагъэхъощтым пае антимонопольнэ къулыкъум иIофышIэхэм аIукIэнхэу фаехэп, хьакъулахь къулыкъум иIофышIэхэри цIыфхэм шIу алъэгъухэу пфэIощтэп. ЕтIани цIыфым лажьэ горэ иIэу зыдишIэжьы зыхъукIэ, пшъэдэкIыжь езыгъэхьын фит къулыкъушIэу ащ къыфэкIуагъэм ар дахэу къызэрэпэмыгъокIыщтыр гъэнэфагъэ. Джащ фэд миграционнэ къулыкъум иIофышIэхэми къызэрафыщтыхэр.

Мыщ дэжьым къыщыIогъэн фае хабзэу аукъохэрэр ежь цIыфхэми икъоу зэрамышIэхэрэр. IэкIыб хэгъэгу къикIи хьакIэхэр къызфэкIогъэ цIыф пстэуми, ОФМС-м икъутамэ къызыкIохэкIэ, араIо мэфищым къыкIоцI хэгъэгу шъхьаф къикIыгъэ цIыфхэр иунэ зэрисхэмкIэ макъэ зэраригъэIун фаер. Джащ фэдэ къабзэу къэкIуагъэхэм загъэзэжьыкIи, зэрэкIожьыгъэхэр миграционнэ къулыкъум рагъэшIэнэу щыт. АраIо, агурагъаIо, къафыкIаIотыкIыжьы, ау нахьыбэрэм яхьакIэхэр зэрэкIожьыгъэхэр къаIорэп, е ащэгъупшэ, е ашIоIофэп. Джащ ыуж ахэм хэукъоныгъэхэр ашIыгъэхэу залъытэрэр ыкIи агъэпщынэнхэу зыкIэхъурэр.

Тимофей БЕЛОВ.
Урысыем и ОФМС икъутамэу Адыгеим щыIэм иIофышI.

«ЦЫХЬЭШIЭГЪУ ТЕЛЕФОН» КЪЫЗЭIУАХЫГЪ

УФ-м и МЧС зэпстэури теонхэ алъэкIынэу зы «цыхьэшIэгъу телефон» иIэ хъугъэ. Ар мы системэм епхыгъэ гъэIорышIапIэхэмрэ подразделениехэмрэ яIофшIэн зэрэзэхащэрэм цIыфхэм еплъыкIэу фыряIэм зыщагъэгъозэным, Министерствэм иIофшIэн хахьэхэрэр, ипшъэрылъхэр, фитыныгъэу иIэхэр икъоу алъагъэIэсынхэм афэшI къызэIуахы. Джащ фэдэу МЧС-м епхыгъэу IэнатIэ Iутхэм законыр аукъуагъэу ущыгъуаззмэ, IэпыIэгъу зэратын фаем ебгъукIуагъэхэу е цIыфым хэбзэнчъэу пэрыохъу фэхъугъэхэу урихьылIагъэмэ, мы телефонымкIэ утеон плъэкIыщт. ПщIи, плъэкъуацIи, узыщыщыри къэпIуэу ебгъэжьэнхэу шъуэкIыщтых.

УФ-м и МЧС АР-мкIэ и ГъэIорышIапIэ «ицыхьэшIэгъу телефонэу» уззрытеон плъэкIыщтыр: (8772) 56-80-78.

КЪЭОРЭ ПКЪЫГЪО КЪЭБГЪОТЫГЪЭМЭ...

Аужырэ илъэсхэм терроризмэр нахьыбэрэ щыIэныгъэм къыхафэу зэрэхъугъэм къыхэкIыкIэ, ащ урихьылIэмэ узэрэзекIощтым фэгъэхьыгъэу джырэблагъэ къыхэтыугъ. Общественнэ транспортэу узэрысыр террористхэм аубытыгъэмэ узэрэзекIощтыр ары тыкъызтегущыIэгъагъэр. ГухэкIыми, ащ имызакъоу къагъэорэ пкъыгъохэми уарихьылIэнкIэ щынагъо хъугъэ.

БзэджашIэхэм нахьыбэу цIыфхэр зыщызекIохэрэм, зэрар нахьыбэу къызыщахыщтым кIэоощтыр щагъэуцу. ЦIыфэ зыщыщ умышIэрэм шIухьафтын, къэгъэгъэ Iэрам, къэмлэнэ зэдэгъэпкIагъэ е нэмыкIэу къэорэ пкъыгъор зыхигъэбылъыхьан ылъэкIыщтыр къыIыпхы хъущтэп. «КъащыгъупшэгЪэ» пкъыгъо зэфэшъхьафхэм уафэсакъын фае, уякIуалIэу ахэр бгъэкощыхэ хъущтэп. Ащ фэдэу узэгуцэфэн пкъыгъо къэбгъотыгъэмэ:

* тутын а чIыпIэм ущешъо хъущтэп;
* машIо къэзытырэ, гущыIэм пае, электромэшIохэгъанэ умыгъэфедэ;
* къэбгъотыгъэ пкъыгъом сыд фэдэ шIыкIэкIи униэмыс;
* умыгъэсысы, умыдзы, къызэтемых;
* къызыщыбгъотыгъэ чIыпIэм зыпари емыкIолIэнэу къэпшIынышъ, ори укъыIукIын фае;
* къыппэблэгъэ цIыфхэр, уиIахьылхэр, уиIофшIэгъухэр е уиныбджэгъухэр, щыбгъэгъуазэхэмэ нахьышIу;
* правэухъумэкIо органхэм е ошIэ-дэмышIэ Iофхэм афэгъэзагъэхэм елбэтэу макъэ ягъэIу;
* пкъыгъоу къэбгъотыгъэм итеплъэрэ «ыгъэщэкIэнэу зыфэгъэзагъэмрэ» зэрэзэфэмыдэщтыр зыщышъумыгъэгъупш. ЩыIэныгъэм къыщытшъхьапэу, тызэрихьылIэхэрэр, гущыIэм пае, къэмланхэр, Iалъмэкъхэр, пакетхэр, тхылъыпIэ зэфэшъхьафхэр, джэгуалъэхэр..., бзэджашIэхэм агъэфедэх.
* КъэонкIэ узэгуцэфагъэм чыжьэу узэрэкIэлъырыкIыщтым упылъын фае. Пкъыгъо пэпчъ узэрэкIэлъырыкIын фэе шапхъэхэри ащ фэгъэзэгъэ органхэм агъэнэфагъэх. Мары ахэр:
* гранатэу РГД-5-м — метрэ 50;
* гранатэу Ф-1-м — метрэ 200;
* тротиловэ шашкэу грамм 200 зэрылъым — метрэ 45-рэ;
* грамм 400 зэрылъым — метрэ 55-рэ;
* пивэ зэрагъэхъорэ бэшэрэбэу грамм 330-рэ зэрыфэрэм — метрэ 60;
* чемоданым (кейсым) — метрэ 230-рэ;
* гъогу техьэхэрэм зыдаштэрэ чемоданым — метрэ 350-рэ;
* автомобиль псынкIэу «Жигулим» фэдизым — метрэ 460-рэ;
* «Волгэм» фэдизым — метрэ 580-рэ;
* автобус цIыкIум — метрэ 920-рэ;
* хьылъэзещэ автомашинэм — метрэ 1240-рэ.

Мы шапхъэхэр шъугу ишъуубытэнхэшъ, амалэу иIэмкIэ зэрэжъугъэцэкIэщтым шъупылъын фае.

ГЪУКIЭ Замудин: «СИГУАПЭУ СЫХЭЛЭЖЬАГЪ»

Адыгэ къэралыгъо университетым ифольклор ансамблэу «Жъыум» ихудожественнэ пащэу ГъукIэ Замудин Польшэм икъалэу Люблин щыкIогъэ Дунэе фестивалым зэрэхэлэжьагъэр тигъэзет кIэкIэу къыхиутыгъ.

Нахь игъэкIотыгъэу къэбарыр къытфиIотэнэу мы мафэхэм ащ гущыIэгъу тыфэхъугъ.

— ***Къэралыгъуибгъоу ижъырэ орэдым ифестиваль рагъэблэгъагъэхэм Адыгеир зэрахэтыгъэм мэхьанэшхо иIэу плъытэн плъэкIыщт. Ащ укIонэу зэрэхъугъэмкIэ къедгъэжьэн.***

— Ары, сызэрэрагъэблэгъагъэр сигуапэу фестивалым сыхэлэжьагъ. Чъэпыогъу мазэм Санкт-Петербург щыкIогъэ конференцием ансамблэу сызипащэр хэлэжьэгъагъ. Римский-Корсаковым ыцIэкIэ щыт консерваторием ижъырэ орэдхэр

къызэрэщысIуагъэхэм гу къылъитагъ Европэм инаучнэ купхэм ащызэлъашIэу, искусствоведениемкIэ докторэу, композиторэу Игорь Мациевичым. Ащ ыпкъ къикIыгъ фестивалым сыкIонэу зэрэхъугъэр.

— ***Люблин щыкIонэу сыда къызыхэкIыгъэр?***

— Люблин Европэм икультурнэ гупчэ хъуным пылъ, ащ дэлэжьэрэ Европейскэ комитети зэхащагъэу мэлажьэ. А комитетыр фестивалым изэхэщакIохэм ащыщыгъ.

Фестиваль зэхэщэным ылъэныкъокIэ «Европэм иижъырэ орэдхэр» (ары сызыхэлэжьэгъэ фестивалым ыцIэр) зыфиIорэ дунэе фестивалыр анахь проект шъхьаIэу Люблин иIэхэм ащыщ. Сыда пIомэ, ижъырэ орэдхэр, ахэм якъэIуакIэ мафэ къэс непэрэ культурэм нахь пэчыжьэ мэхъух, музейнэ пкъыгъом фэдэу ахэм яплъых. КIодыжьыпэным нэсыгъэ ижъырэ орэдхэм якъэIэтыжьын фестивалым ипшъэрылъ шъхьаIэу щыт. Ахэм якъэIонкIэ дунэе опытэу щыIэмкIэ зэхъожьынхэмкIэ, гупшысэхэр зэфаIотэнхэмкIэ фестивалыр зыфэдэ къэмыхъугъэ зэIукIэгъу гъэшIэгъонэу хъугъэ. ЕтIани форумым имэхьанэ къэзыIэтырэмэ ащыщ европейскэ научнэ ыкIи творческэ купхэм ахэт ныбжьыкIэхэр зэIукIэнхэу, зэдэгущыIэнхэу амал зэряIагъэр.

Люблин къызыкIыхахыгъэм фэгъэхьыгъэу джы къэсIон. Къалэр Евросоюзым икъокIыпIэ гъунапкъэ зэрэщыIэм ишIуагъэкIэ ар КъокIыпIэ ыкIи КъохьэпIэ Европэм яхэгъэгухэм язэдэпсэуныгъэ игупчэ хъугъэ. Люблин театрэу, сурэт къэгъэлъэгъуапIэу, музееу, филармониеу, опернэ ыкIи опереточнэ сценэу иIэхэм яшIуагъэкIэ КъокIыпIэ Польшэм икультурнэ щыIакIэ игупчэу плъытэн плъэкIыщт. Ащ елъытыгъэуи къалэр 2016-рэ илъэсым культурэмкIэ Европэ гупчэ хъунэу зегъэхьазыры. Илъэс псаум мы къалэм дунэе фестивальхэр щэкIох. Ахэм ахэлажьэх профессиональнэ музыкантхэри, Iэпэ Iэсэныгъэ зыхэлъэу народнэ искусствэр къэзыгъэлъэгъорэ цIыф къызэрыкIохэри.

Фестивалэу сэ сызыдэщыIагъэм ар къызыкIэлъыкIогъэ я IX-рэр лъигъэкIотагъэу хъугъэ. Ау ащ нахьыбэрэмкIэ славян лъэпкъхэр ары хэлэжьагъэхэр: полякхэр, украинцэхэр, беларусхэр, урысхэр ыкIи сардинхэр (Италиер) арых. Джырэ фестивалым нахь къэралыгъуабэ хэлэжьагъ. Ахэр Исландиер, Литвар, Казахстан, Палестинэр, Украинэр, Урысыер ыкIи нэмыкIхэр арых.

Фестиваль концертхэр Люблин и Радио иконцерт зал щыкIуагъэх. ПчыхьиплIэу ахэр зыкIуагъэхэм залым зэрэчIафэу цIыфыр чIэсыгъ. Ижъырэ орэдхэр шIу зылъэгъухэрэм ныбжьыкIабэ зэрахэтыгъэм лъэшэу сигъэгушIуагъ.

Концертхэр лъэпкъхэм афэгъэхьыгъэ фильмэхэмкIэ рагъажьэщтыгъэх. ЕтIанэ лъэпкъ зэфэшъхьафхэм яорэдыжъхэм нэIуасэ афашIыщтыгъэх. Ар пчыхьэм сыхьатыр 11-м нэс кIощтыгъ. Пчыхьэ къэс щыIэрэ концертхэр ижъырэ польскэ орэдхэмкIэ къызэIуахыщтыгъэх. ГухэкIыр къызыхэщырэ орэдхэр ныбжьыкIэхэм (ахэр студентых: филологых, психологых, юристых) къызэраIохэрэм уимыгъэгушхон плъэкIырэп.

Концертхэр польскэ къэшъо чэфхэу шхапIэу «Къашъом ичэщ» зыфиIорэм щызэхащэхэрэмкIэ аухыжьыщтыгъэх.

Фестивалым эпическэ орэдым ижанрэ пстэури къырахьылIэгъагъ. Ахэр ижъырэ лъэпкъ музыкальнэ Iэмэ-псымэхэм къарагъэIуагъэх. Орэдхэр польскабзэкIэ зэрадзэкIыжьыщтыгъэх.

— ***Фестивалым о чэзыур къызыщыбнэсым ...***

— Сэ апэрэ пчыхьэм гущыIэр къызысатым, тиреспубликэ ыцIэкIэ фестивалым хэлажьэхэрэм шIуфэс ясхыгъ, адыгэ Iэмэ-псымэхэу пхъэкIычым, къамылым, шыкIэпщынэм нэIуасэ

афэсшIыгъэх, ахэм адыгэ орэдыжъхэр къязгъэIуагъэх. Фестивалым ижъыдэдэрэ орэдхэм къащегъэжьагъэу лъэпкъым хэлъ зекIокIэ-шIыкIэхэм япхыгъэ орэдхэм анэсыжьэу сщэгъагъэх. Ащ фэдэу Нарт эпосым щыщ лIыхъужъ орэдхэу гъукIэу «Хъудымыдыжъым иорэд», «Нарт Ащэмэз иорэд», Щынджые щыщ Пщыбэкъо Ерэджыбэ аригъэтхыжьыгъэу «Нарт Шэбатныкъо иорэд», лIыхъужъ орэдхэр ыкIи гъыбзэхэр — ахэр Нэшхъожъыкъо Ябгэм, Къэрэкъэштау заом, Андзорыжъым яорэдхэр, «Азджэрые Кущыкупщым игъыбз», философскэ орэдэу «Шъыпкъиш», «Шъхьагуащэ иорэд», «Гощмафэ итхьаусых» зыфиIохэрэр.

ЯтIонэрэ пчыхьэм Iэзэным епхыгъэ орэдхэр, кIэпщэ орэдхэр къэсIуагъэх. КIэухым «Хьанцэгощэ орэд», лъэтегъэуцо орэдэу «Мима» зыфиIорэр ыкIи «Уджыр» къамылым къезгъэIуагъэх.

Лъэшэу сыгу рихьыгъ Палестинэм къикIыгъэ Али Рашайдэ къыIогъэ орэдхэр. Зыбзэпс нахь зимыIэ араб шыкIэпщынэу **рабаб** зыфаIорэм орэд къызэрыригъэIуагъэр зэкIэми ашIогъэшIэгъоныгъ. Сэ апэрэу слъэгъугъэ араб лирэм — **симсимием** орэд къырагъаIоу. Ижъыдэдэрэ Iэмэ-псымэр арабхэм ыкIи африканцэхэм яшIуагъэкIэ кIодыгъэп. БэшIагъэу зымакъэ зэхэсхы сшIоигъогъэ Iэмэ-псымэр апэрэу фестивалым щыслъэгъугъ, седэIугъ.

Ащ фэдэу сыгу къинэжьыгъ Исландием къикIыгъэ кIалэм иорэд къэIуакIи. Серб кIалэу Милан Додерович сыхьатым къыкIоцI ижъырэ тарихъ лIыхъужъ орэдхэу сербхэр тыркухэм апэуцужьыхэ зэхъум аусыгъэхэр къыIуагъэх. Серб шыкIэпщынэу гусли зыфаIорэм ащ къыдиIуагъ.

Фестивалыр Урысыем икIыгъэ профессиональнэ ансамблэм зэфишIыжьыгъ.

— ***Апэрэу Польшэм ижъырэ адыгэ орэдхэр щыIугъэх. Ахэм яшIуагъэкIэ адыгэхэм якъэбар нахьыбэмэ ашIагъ.***

— Ары, европейскэ ХьакIэщым апэрэу адыгэ орэдыжъхэр къыщысIуагъэх. НэIуасэхэр сфэхъугъэх. Ахэм сэ сызэрэрагъэблэгъагъэм фэдэу ежьхэри къедгъэблэгъэнхэ, якультурэ нэIуасэ зыфэтшIын тлъэкIыщт.

— ***Тхьауегъэпсэу.***

СИХЪУ Гощнагъу.

Сурэтхэр фестивалым къыщытырахыгъэх.

ЩЭРДЖЭСХЭМ (АДЫГЭХЭМ) ЯТАРИХЪ КIЭКI

(КъызыкIэлъыкIорэр щылэ мазэм и 21-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Инджылызхэм апэшIуекIоу Трабзонрэ Эрзрумрэ азыфагу черкесхэр рагъэтIысхьанхэу фэягъэх, сыда пIомэ мы чIыпIэр изытеткIэ ахэм яхэку ехьыщырыгъ ыкIи мыщ нахь щыгупсэфынхэ алъэкIыщтыгъ. Ащ мылъкоу пэIухьащтыр инджылызхэмрэ французхэмрэ къатIупщынэу арыгъэ. ЕтIани черкесхэр Трабзонрэ Эрзрумрэ азыфагу гъогу щашIынымкIэ агъэфедэнхэу гухэлъ яIагъ. Инджылызхэр чыжьэу плъэхэу, зэфэшIыгъэ псэупIэм егупшысэщтыгъэх черкесхэм язэонфэшIу нэшанэ къызэтырагъэнэным фэшI, сыда зыпIокIэ, а нэшанэр ежьхэмкIэ федэу къычIэкIын ылъэкIыщтыгъ тырку лъэпкъыр заомэ зэрагъэпшъыгъэм паекIэ (Papers and Accounts, 1864: N.7). Ар СултIаным афиштагъэп, енэгуягъо нэужым инджылызхэмрэ черкесхэмрэ зэгуахьэхэу пэуцужьынхэм тещыныхьагъэкIэ. 1921-рэ илъэсым тыгъэгъазэ мазэм инджылызмэ къыфагъэзэжьыгъ Хы ШIуцIэ Iушъом черкесхэр IугъэтIысхьэнхэ гухэлъым (Avcioglu, D., 1976, н. 156). Ау черкесхэр зэпэзырызхэу Осмэн империем ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм ахагъэкIухьэгъэхагъэх. А шIыкIэм макIэ зэрэтекIырэр черкесхэр джы къызнэсыгъэми зэрэпсэухэрэм. 1922-рэ илъэсым нэс черкесхэр кощыпIэ итыгъэх. Джауштэу, гущыIэм пае, черкесхэу непэ Конием ыкIи Анталием ащыпсэухэрэм Кавказыр къызабгынагъэр 1884-рэ илъэсыр ары, чылэу Самаданиеу Сирием итыр — 1922-рэ илъэсыр ары ныIэп.

Къэкощыгъэхэм ащыщыбэ къухьэуцупIэхэм, гущыIэм пае, Самсун, Синоп, Трабзон ыкIи Варнэ ащыкIодыгъэх. Литературэм ащ ехьылIагъэу хэз фэмыхъоу къэбархэр хэтых. Джащ фэдэу консулэу Эрл Стивенс Рассел 1864-рэ илъэсым мэзаем и 17-м Трабзон къэбар къырарегъэхы: «Зытет шъыпкъэу къэбарэу къытIэкIэхьагъэмкIэ, енэгуягъо, тыгъэгъазэм къыщыублагъэу джы нэс лIагъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 3500-м къехъугъэкIэ, ахэм ащыщэу къэкощыгъэхэм япчъагъэ 3000, тыркухэр — 470-рэ, урымхэр — 36-рэ, ермэлхэр — 17, католикхэмрэ европейцэхэмрэ нэбгыри 6» (Papers and Accounts, 1864: N1). Черкесмэ якъэкощын, къызэрэлъэгъуагъэу, Осмэн империемкIэ шIуагъэ хэлъэу щытыгъ, ау ащ черкесхэр зэрэгугъагъэхэм емылъытыгъэу, зи федэ къафыхэкIыгъэп. Къафагъэзэгъэ чIыгухэм апае ахэр бэнэжьынхэу нахьыбэмкIэ хъугъэ, гъаблэм ыгъалIэщтыгъэх, гъэбэжъуи агъотыгъэп. Бэ кIэгъожьи, зыгъэзэжьы зышIоигъуагъэр. Ау нахьыбэм ар зэрагъэцэкIэщт шIыкIэр ашIэщтыгъэп. НэмыкIымэ осмэн къухьэхэр къаратыгъэхэп. КъэкIожьышъунэу къахэкIыгъэр абдзахэу Хъут Казбек. Ащ къыгъэзэжьи, чылэхэр къызэпикIухьэхэзэ, афиIотагъ хьалифмэ яхэгъэгу адыгэмэ къызэращыпэгъокIыгъэхэ шIыкIэр. Ащ фэдэ къэбармэ яхьатыркIэ черкесмэ кощыныр щагъэзыягъ (Trubetzkoy, N. II. н.7). Мыр тарихъым кIэкIэу къыхэхыгъ, ау черкес чылэмэ яджырэ псэукIэ журналхэу «Kafkasya» ыкIи «Kuzey Kafkasya» янэкIубгъохэм къуаджэ пэпчъ фэгъэхьыгъэу статьяхэр къарэхьэх.

Черкесхэр лIыгъэшхо ахэлъэу япчъагъэкIэ бэкIэ атекIырэ урысыдзэм зэрэпэуцужьыгъэхэ шIыкIэр европэ интеллигенцием лъэшэу ыгу рихьыгъ ыкIи адыригъэштагъ. Пстэуми апэу ыцIэ къетIон тлъэкIыщт урыс социалистэу Петрашевскэм (1845), ащ ыуж Фридрих Энгельсрэ Карл Марксрэ. Черкес заом ихьатыркIэ урыс литературэм Л.Н. Толстоим ыкIи М.Ю. Лермонтовым япроизведение дэгъухэр хэхьагъэх. Европэм тхэкIо нэбгырабэм черкесмэ афэгъэхьыгъэ тхылъхэр къыщыдагъэкIыгъэх (Амбах, 1845, н. 1): «Мы къушъхьэ гоIухэу ухъумэкIо дэпкъ фэдэу зызыIэтыхэрэм, зикъушъхьэ цакIэхэр псэупIэу къыппэзыгъохыхэрэм ащэпсэу псэемыблэжь, цIыфыгъэ-шъыпкъагъэ зыхэлъ ыкIи пытэу зэхэлъ черкес лъэпкъэу, зэрэхэгъэгоу цIэ езытыгъэр...» Карл Кох ифэмэ-бжьымэ чIэтэу Герман Пюттманн (1811—1874) къыдегъэкIы тхылъэу «Iэлы, ау шъхьафит. Черкесмэ яхьылIэгъэ усэхэр». Джащ фэдэу 1846-рэ илъэсым Генрих Сиверс къыдигъэкIыгъ иусэхэр зыдэт тхылъэу «Владиславрэ Дышъэплъырэ» АвторитIуми къытфаIуатэ адыгэмэ ялIыгъэ, я **Хэгъэгурэ** я **Шъхьафитныгъэрэ** шIулъэгъоу афыряIэр. Инджылыз тхакIоу Уильям Кингстоун 1840-рэ илъэсым ытхыгъ романэу «Черкес тхьамат». Прусс пачъыхьэ унагъом икапельмейстерэу Ботихер, Й. Фогт ыкIи Й. Штраус аусыщтыгъэх черкес маршхэр е театрэ мюзиклэхэр. Й.Штраус ыусыгъэр апэрэу 1866-рэ илъэсым Павловскэ къыщырагъэIуагъ. Джащ фэдэу промышленностыми черкесмэ яфэмэбжьымэу техьагъэм тылъыплъэн тлъэкIыщт. Фирмэу Алгеер (Algeyer) къыдегъэкIы къэлэе сурэтхэу «Черкесхэр 1880-рэ илъэсхэм адэжь зыпэтхэ машIор». Ижъырэ къэлэе сурэтхэу «Черкес шыудзэр 1877—78-рэ илъэсхэм адэжь». Зиусхьанэу докторэу Ульрих Ландман щеушэты мы темэр итхылъэу «Черкес бзылъфыгъэ дэхэ дэд» (Hannover, 1994) зыфиIорэм. Сурэтэу мы тхылъым къыдэхьагъэхэм къагъэлъагъо адыгэмэ (черкесмэ) ялIыгъэ, япсэемыблэжьыныгъэ ыкIи яшъыпкъагъэ къыхэкIэу теIэтыкIыгъэу ахэм дунаир къызэряплъыщтыгъэр.

ЕДЫДЖ Батырай.
ШIэныгъэлэжь.

Къоджэ спортымрэ лъэхъанымрэ

КIуачIэр зыщапсыхьэрэм шэныри щэпытэ

Улапэ спорт еджапIэу кънщызэIуахыгъэм ипащэу, СССР-м спортымкIэ имастерэу ТхьакIущынэ Къэзэуат тызыIокIэм атлетикэ онтэгъум ныбжьыкIэхэр зэрэфагъасэхэрэм, лъэпкъ шэн-хабзэхэр къуаджэм къызэрэщаухъумэхэрэм, спортымрэ щыIэныгъэмрэ зэрэзэпхыгъэхэм, нэмыкI Iофыгъохэми тетегущыIагъ.

— Гурыт еджапIэм ищагу унэжъэу дэтыр дгъэцэкIэжьи, спорт псэуалъэ къыщызэIутхыгъ, — къеIуатэ ТхьакIущынэ Къэзэуат. — Хабзэм икъулыкъушIэхэр кIэщакIо фэхъухи, адыгэ шIыхьаф шIыкIэри дгъэфедэу къыхэкIыгъ.

— КъумпIыл Тимур сызыIокIэм спортым фэгумэкIыхэрэр IэпыIэгъу къызэрэшIуфэхъугъэхэр къысфиIотагъ.

— Тикъуаджэ КъумпIыл Тимур щапIугъ. Спортсмен цIэрыIо мыхъугъэми, физкультурэмрэ спортымрэ зэрапыщагъэр ищыIэныгъэ къыхэщы. Тимур спорт еджапIэм игъэпсын иIахьышIу хишIыхьагъ. Ныбджэгъоу, нэIуасэу иIэхэри IофшIэнхэм къахигъэлажьэщтыгъэх.

— Ти Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан, республикэм испорткомитет ипащэу Хьасанэкъо Мурат, нэмыкIхэри спорт еджапIэм игъэпсын къызэрэхэлэжьагъэхэм тыщыгъуаз.

— ЗэкIэми ащ зэ къесымыIоми, яшIушIагъэ зэрэдгъэлъапIэрэр гъэзетымкIэ къясIо сшIоигъу.

— Футбол ешIапIи еджапIэм дэт.

— Тренер-кIэлэегъаджэу Бжьэмыхъо Аслъан физкультурэмкIэ регъаджэх, футбол ешIэ зышIоигъохэр егъасэх. Къуаджэм дэс кIалэмэ мэфэ нэфыр афимыкъоу пчыхьэм остыгъэхэр хагъанэхэшъ, футбол щешIэх. Улапэ спорт псэуалъэмэ къагъэдэхагъэу сэлъытэ.

Министрэм иадыгэ къашъу

— Урысые Федерацием спортымкIэ, туризмэмкIэ, ныбжьыкIэ политикэмкIэ иминистрэу Виталий Мутко Улапэ къызэкIом адыгэ къашъор дахэу пчэгум къызэрэщиш Iыгъагъэр бэмэ ащыгъупшэжьырэп.

— Улапэ джэгуакIоу, пщынаоу, орэдыIоу дэсыр макIэп. Къуаджэм шэн-хабзэ хэхыгъэхэр иIэх. Спорт псэуалъэр Улапэ къыщызэIуахырэм фэшI къытфэгушIонэу Виталий Мутко тичылэ къэкIогъагъ. Министрэр адыгэкIэ дахэу къэшъо. ГущыIэгъу тызыфэхъум ныбжьыкIэмэ пIуныгъэ IофшIэнэу адызетхьэрэм къыкIэупчIагъ.

— Виталий Мутко янэ Мыекъуапэ дэсыгъ, типсэукIэ зэхъокIыныгъэу фэхъурэмэ сыда къариIолIагъэр?

— ПIуныгъэ IофшIэныр зэпымыгъэоу лъыбгъэкIотэн зэрэфаем мэхьанэ ин министрэм ритыгъ.

— ЕджапIэм идиректорэу Гъунэжьыкъо Асыет спортым ехьылIэгъэ IофыгъохэмкIэ угурыIуа?

— Нурбый, упчIэ гъэшIэгъон къысэптыгъэр. Пащэу уиIэр уиIофшIакIэ къызэрэлъыплъэрэм дакIоу уфигъэчэфы, угу къыIэты зыхъукIэ уипшъэрылъхэр нахь дэгъоу зэрэбгъэцэкIэщтхэм упылъыщт. Асыет къыбготэу, уапэ итэу къыбдэлажьэ. ПсынкIэу угурэIо. КIэлэеджакIомэ дисциплинэ пытэ ахэлъыным, къэбзэныгъэм лъыплъэнхэм ынаIэ тырегъэты. Цыф гурыIогъошIум уедэIу, удэлажьэ пшIоигъощт.

ЗыгъэсапIэр якIуапIа?

— Улапэ спорт зыгъэсапIэу къыщызэIуахыгъэм къытегущыIэба. Атлетикэ онтэгъум изакъоп шъузыпыщагъэр?

— СамбэмкIэ тренерэу Куржь Къэплъан ныбжьыкIэхэр егъасэх. Нэбгырэ 30 — 40 фэдиз бэнэпIэ алырэгъум зыщыплъэгъукIэ огушIо. Атлетикэ онтэгъумкIэ тренерхэу Нэгъой Муратрэ Бгъошэ Тимуррэ Адыгеим щашIэх, тIури спортымкIэ мастерых. НыбжьыкIэхэр зылъащэнхэм пае екIолIэкIэ гъэшIэгъонхэр IофшIэным къыфагъоты.

— Зэнэкъокъухэм ныбжьыкIэхэр ахэлажьэха?

— Лъэшэу уащытхъуным нэсыгъэхэп. ХьэкIэлI Тимуррэ Куржь СултIанрэ АР-м изэнэкъокъумэ ахэлажьэхэзэ кIуачIэр зэрапсыхьэрэм тегъэгушIо. НэмыкI ныбжьыкIэхэри атлетикэ онтэгъум къыщылъэгъощтых. СпортымкIэ дунэе класс зиIэ мастерхэу Гъубжъокъо Арсен, Куфэнэ Хьисэ, нэмыкIхэри тикъуаджэ щапIугъэх.

— Адыгэмэ гущыIэу батырыр бэрэ агъэфедэ. Атлетикэ онтэгъум ар нахь къыщекIуба?

— КъапIо пшIоигъор къызгурыIуагъ. КIуачIэ зыхэмылъ кIалэр батырэу бгъэсэн плъэкIыщтми сшIэрэп. Ау ныбжьыкIэм зыкъызэIуихыным пае умыубэу, ыгу умыгъэкIодэу амал ептын, IэпыIэгъу уфэхъун фае. КIуачIэ зиIэм къулайныгъэ хаплъхьэзэ укIырыплъыныр сэ нахь къыхэсэхы.

— УигущыIэрэ уиIофшIэнрэ зэдебгъэштэнхэр пфэгъэхъуа?

— СшIэрэп сакIыб къэзгъазэмэ сэщ пае аIорэр. Къызгот цIыфмэ сядэIу, упчIэжьэгъу сэшIых. Згъэсэрэ кIалэмэ нэIуасэ уафэсшIы сшIоигъу.

Корреспондентыр. ТхьакIущынэ Къэзэуат гирыр зыIэтырэ ныбжьыкIэхэм япащ. Апэрэ мафэхэм нэбгырэ макIэп секцием къакIощтыгъэр. Джы Iоф зыдишIэхэрэр спортсмен 20 фэдиз мэхъух. КIуачIэм хагъахъо зыхъукIэ къулайныгъэр зэрагъэфедыщтыми егупшысэх. Гирхэм килограмм 16,24-рэ, нахьыбэ яонтэгъугъ. Къоджэ спортсменхэм сяплъышъ, гирхэр хьэшъо Iэгуаом фэдэу зэфадзых. Гирхэр агъэчэрэгъухэзэ чIым тырамыгъафэу къаубытыжьых. Щылычым «рэджэгух» пIуагъэми ухэукъощтэп.

— Хэта къоджэ батырхэм къахэбгъэщырэр? — теупчIы ТхьакIущынэ Къэзэуат.

— Мафэ къэс кIуачIэм хагъахъоу къысщэхъу, — еIо Къ. ТхьакIущынэм. Хъуажъ Рэмэзан, ЛIыунэе Айдэмыр, Тыкъэ Аюб, ЛIышэ Аслъан, нэмыкIхэри спортым зэрэпыщагъэхэм фэшI кIэмыгъожьыщтхэу сэлъытэ. Щытхъоу тфаIорэр тизакъоу къэдлэжьыгъэу гъэзетеджэмэ къащызгъэхъунэу сыфаеп. Красногвардейскэ районым испорт ипащэхэу Осмэн Альберт, Шъэожъ Мурадин, нэмыкI Iэшъхьэтетхэм тафэраз.

— Къэзэуат, РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу, АР-м атлетикэ онтэгъумкIэ икIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ спорт еджапIэ идиректорэу Хъуажъ Мэджыдэ бэрэ пцIэ къыреIо. Сыда шъузэфэзыщагъэр?

— 1959 — 1960-рэ илъэсхэм атлетикэ онтэгъум сыпылъэу зэнэкъокъухэм сахэлажьэщтыгъ. Пщыкъэнэ Аслъанрэ Хъуажъ Мэджыдэрэ тренерэу сиIагъэх. Сшынахьыжъэу Джамболэтрэ Хъуажъ Мэджыдэрэ дэзэ къулыкъур зэдахьыгъ.

— Дзэ къулыкъум ущыIэу СССР-м спортымкIэ имастер узэрэхъугъагъэр джыри зэ къытфэIотэжьба.

— 1967-рэ илъэсым Киев къулыкъур щысхьызэ, зэнэкъокъумэ сахэлэжьэгъагъ. Мэзаем и 27-м СССР-м спортымкIэ имастер сыхъунымкIэ шапхъэхэр зисэгъэкъухэм синыбджэгъухэр къызэрэсфэгушIогъагъэхэр непэм фэдэу къэсэшIэжьы.

— УикIалэхэри спортым пыщагъэх. Андзор милицием иофицер. Айдэмыррэ Аслъанрэ дзэ къулыкъур бэмышIэу къызэраухыгъэр уикъоджэгъумэ къысаIуагъ.

— СикIалэхэм Астрахань дзэ къулыкъур щахьызэ присягэр аштэ зэхъум подразделениеу зыхэтхэм икомандир къысаджи, IофтхьабзэмсигуапэуСыхэлэжьэгъагъ. НыбжьыкIэм дэгъухэр тиIэх, уишIуагъэ ябгъэкIын фае.

Тутынымрэ спортымрэ

— Тутын ешъохэрэр секцием хэбгъэкIыгъэхэу къэбархэр къыслъагъэIэсыгъэх. Ар шъыпкъа?

— Тутын ыIыгъэу спорт еджапIэм къычIэхьанэу фежьагъэм пхъашэу сыдэгущыIагъ, спортыр ыгъэныбджэгъун зэримылъэкIыщтыр гурызгъэIуагъ. Тутыным ымэ къызыIуихырэ кIалэхэр спорт еджапIэм къычIэзгъахьэхэрэп.

— Спортымрэ адыгэ шэн-хабзэмрэ зэпхыгъэхэу уиIофшIэн зэшIооха. Ар къин къыпщэхъуа?

— Спортсменыри лъэпкъым щыщ. ХьакIэм узэрэпэгъокIыщтыр, зэрэбгъэкIотэжьыщтыр сыда спортсменым зыкIимышIэщтыр? Шъыпкъэныгъэ зыхэмылъ кIалэр спортсмен цIэрыIо хъугъэми лъытэныгъэ цIыфмэ фашIыщтми сшIэрэп. Адыгагъэр зымыгъэлъапIэрэр, лъэпкъым ынапэ зыушIоирэр къыбготэу къыпфалъэгъуныр дэгъоп. Спортыр щыIэныгъэм госхырэп. УичIыгуи, уиреспублики зэрэбгъэлъапIэрэр щыIэныгъэм къыщыбгъэшъыпкъэжьэу зебгъэсэныр сэ бэшIагъэу къыхэсхыгъ.

— Уибын удатхъэу бэрэ ущыIэнэу пфэсэIо.

— Тхьауегъэпсэу.

ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Сурэтхэм арытхэр: **тренерхэу Нэгъой Муратрэ Бгъошэ Тимуррэ; чемпион хъущтхэр спортзалым чIэтых.**

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, министрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

ЗыщаушыхьатыгъэрI:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахы. Къатхэхэрэмрэгъэзетымщылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетым къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр
6200
Индексхэр
52161
52162
Зак. 112

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00